

Cauza C-827/19

**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98
alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție**

Data depunerii:

13 noiembrie 2019

Instanța de trimitere:

Audiencia Provincial de Pontevedra

Data deciziei de trimitere:

29 octombrie 2019

Apelanți:

D.A.T.A.

L.F.A.

A.M.A.G.

L.F.A.

J.G.C.

S.C.C.

A.C.V.

A.A.G.

A.C.A.

L.C.A.

N.P.B.

P.C.A.

Intimată:

Ryanair D.A.C.

Obiectul procedurii principale

Apel declarat de diverși pasageri (denumiți în continuare „apelanți”) împotriva hotărârii instanței de prim grad prin care s-a admis în parte acțiunea introdusă de aceștia împotriva companiei aeriene Ryanair D.A.C. (denumită în continuare „întimata”)

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Se solicită, în temeiul articolului 267 TFUE, interpretarea articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 261/2004.

Întrebările preliminare

- 1 Exercițarea dreptului la grevă de către personalul angajat de un operator de transport aerian, grevă care a fost declarată de un sindicat în vederea îmbunătățirii condițiilor de muncă – atunci când nu este determinată de o decizie prealabilă a angajatorului, ci de revendic[ările] lucrătorilor – poate fi considerată drept „împrejurare excepțională” în sensul articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/20[0]4 sau, dimpotrivă, este vorba despre o împrejurare inerentă exercitării activității operatorului de transport aerian?
- 2 Operatorul de transport aerian, în împrejurări precum cele din litigiul dedus judecătii, este obligat să adopte vreo măsură admisibilă din punct de vedere legal – precum, de exemplu, să faciliteze zboruri cu alte companii aeriene neafectate de grevă –, inclusiv în cazul în care exercitarea dreptului la grevă i s-a adus la cunoștință în termenul prevăzut de lege?
- 3 Este relevant, pentru a considera o grevă a personalului de cabină al companiei aeriene drept „împrejurare excepțională” în sensul articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/20[0]4, modul în care se renunță la grevă, în special atunci când aceasta încetează ca urmare a unor concesiuni reciproce ale părților la diferend?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91: considerentele (1), (2) și (12) și articolul 5 alineatul (3)

Hotărârea din 4 mai 2017, Pešková și Peška, C-315/15, EU:C:2017:342, Hotărârea din 17 aprilie 2018, TUIfly GmgH, C-195/17, EU:C:2018:258

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 4 Cei 16 apelanți din procedura principală au achiziționat, prin intermediul site-ului internet al companiei Ryanair, zboruri dus-întors pentru ruta Porto-Carcassonne. Atunci când, la 1 aprilie 2019, pasagerii respectivi s-au prezentat în aeroportul din Carcassonne pentru a efectua zborul de întoarcere (cu decolarea stabilită pentru ora 15:25), au fost informați că zborul a fost anulat ca urmare a grevei personalului de cabină al companiei de transport aerian. Aceasta din urmă a oferit pasagerilor posibilitatea de a zbura în ziua următoare, la ora 8:15 dimineața, cu un avion al aceleiași companii, din aeroportul Toulouse către Madrid, cu sosire la 9:35 ora locală.
- 5 Ca urmare a faptului că nu li s-a pus la dispoziție niciun mijloc de transport către aeroportul din Toulouse, și nici din Madrid către Vigo, și nu li s-a oferit nici mâncare sau cazare, pasagerii au sesizat instanța de prim grad cu o acțiune prin care au solicitat, pe de o parte, suma totală de 1 216,56 euro cu titlu de costuri de transport și de cazare (aceste costuri erau în valoare totală de 2 067,92 euro, iar compania aeriană a efectuat plăți în valoare de 731,33 euro) și, pe de altă parte, suma de 3 750 de euro cu titlu de compensație pentru anularea zborului (250 de euro per pasager).
- 6 Prin întâmpinare, compania aeriană a acceptat plata costurilor de transport și a celor pentru hrană solicitate de pasageri, însă a refuzat să achite vreo compensație pentru anularea zborului, invocând faptul că aceasta a avut drept motiv o grevă a echipajului de cabină al companiei Ryanair, declarată de un sindicat portughez, cu sistarea activității anunțată pentru datele de 29 martie, 1 și 4 aprilie, și că era vorba despre un motiv care ieșea de sub controlul său. Compania aeriană a subliniat că motivul grevei nu a constat într-o „modificare specifică a condițiilor de muncă”, ci în „exprimarea inopinată a unor revendicări privind condițiile de muncă” (se menționează un salariu minim, concedii de paternitate și interzicerea concedierilor disciplinare) de către personalul de cabină, argumentând că în prezenta cauză nu este aplicabilă jurisprudența care emană din Hotărârea Curții pronunțată în cauza C-195/17, TUIfly GmgH.
- 7 Prin hotărârea pronunțată, instanța de prim grad a admis în parte acțiunea, a obligat compania aeriană la plata sumei de 1 216,59 euro și a dobânzilor, și a respins cererea privind plata unei compensații pentru anularea zborului, considerând că exercitarea dreptului la grevă de către membrii echipajului de cabină constituie o împrejurare excepțională, imprevizibilă și inevitabilă, având în vedere imposibilitatea legală de a înlocui lucrătorii greviști.
- 8 Pasagerii au declarat apel împotriva hotărârii respective, prin care au invocat diverse hotărâri ale instanțelor spaniole în susținerea tezei conform căreia operatorul de transport aerian, în împrejurări precum cele din prezenta cauză, trebuie să dovedească faptul că nu a putut evita anularea zborului prin adoptarea unor măsuri rezonabile, inclusiv în cursul procesului de negociere desfășurat anterior declarării grevei, și au susținut că revendicările privind condițiile de

muncă ale angajaților companiei aeriene fac parte din domeniul specific activității sale, astfel încât nu pot constitui împrejurări excepționale care exonerează compania de obligația de a compensa pasagerii.

- 9 Compania aeriană solicită respingerea apelului, susținând că greva constituie o împrejurare excepțională care este inevitabilă pentru angajator, întrucât acesta nu poate adopta vreo măsură pentru a evita grevele, având în vedere că legislația portugheză interzice înlocuirea lucrătorilor greviști. Compania aeriană invocă de asemenea nenumărate decizii ale instanțelor și ale autorităților administrative spaniole, care, aplicând articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004, se pronunță în același sens.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 10 În primul rând, instanța de trimitere amintește că articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004 impune obligații specifice operatorului de transport aerian în ceea ce privește pasagerii în cazul anulării unui zbor (asistență, informare și compensație economică). Alineatul (3) al articolului menționat prevede, cu titlu de excepție, că operatorul de transport aerian nu este obligat să plătească compensații „în cazul în care poate face dovada că anularea este cauzată de împrejurări excepționale care nu au putut fi evitate în pofida adoptării tuturor măsurilor posibile”.
- 11 În continuare, instanța de trimitere reamintește jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene cu privire la noțiunea de „împrejurări excepționale” care pot exonera operatorul de transport de obligațiile de compensare a pasagerilor. Potrivit jurisprudenței respective, fiind vorba despre o derogare de la obligația generală de compensare, aceasta trebuie să facă obiectul unei interpretări restrictive.
- 12 Cu caracter general, instanța de trimitere face referire la Hotărârea Pešková și Peška, C-315/15, în care Curtea a statuat, la punctul 22, că pot fi calificate drept împrejurări excepționale „evenimentele care, prin natura sau prin originea lor, nu sunt inerente exercitării normale a activității operatorului de transport aerian vizat și scapă de sub controlul efectiv al acestuia”. Cu toate acestea, nu este suficientă existența împrejurărilor excepționale, ci este necesar de asemenea să se justifice de către compania aeriană că împrejurările respective nu ar fi putut fi evitate nici dacă s-ar fi adoptat toate măsurile posibile. Astfel, conform punctului 28 din hotărârea menționată, îi revine celui care intenționează să invoce caracterul exonerator al împrejurărilor excepționale sarcina de a dovedi „că acestea nu au putut în niciun caz să fie evitate prin măsuri adaptate situației, mai exact prin măsuri care, în momentul în care intervin aceste împrejurări excepționale, corespund în special condițiilor tehnice și economice care pot fi asumate de operatorul de transport aerian vizat”.
- 13 În ceea ce privește problema concretă privind aspectul dacă exercitarea dreptului la grevă de către personalul de cabină al companiei aeriene poate fi considerată o

împrejurare excepțională, care are ca efect exonerarea operatorului de transport de obligațiile sale de compensare, instanța de trimitere face referire la Hotărârea TUIfly GmgH, C-195/17, în al cărei dispozitiv se statuează că absența spontană a unei părți semnificative a personalului navigant („grevă spontană”), precum cea în discuție în cauza respectivă, nu se încadrează în sfera noțiunii „împrejurări excepționale” în sensul articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004.

- 14 Cu toate acestea, instanța de trimitere subliniază diferențele dintre prezenta cauză și situația care stă la baza Hotărârii pronunțate în cauza TUYfly, cu alte cuvinte, faptul că, în cauza respectivă, compania aeriană a anunțat în mod inopinat planuri de restructurare și faptul că grevele nu au fost declarate în prealabil, motiv pentru care situația a fost calificată drept „grevă spontană”. Aceasta menționează argumentația din hotărâre, potrivit căreia riscurile care decurg din consecințele sociale care însoțesc astfel de măsuri de restructurare trebuie să fie considerate inerente exercitării normale a activității operatorului de transport aerian în cauză, fiind irelevant faptul că greva este calificată ca fiind spontană.
- 15 În schimb, în prezenta cauză, grevele nu au fost determinate – cel puțin, nu în mod aparent – de existența vreunei modificări a condițiilor de muncă adoptate anterior de angajator, ci era vorba despre revendicări sindicale generale privind îmbunătățirea condițiilor de muncă formulate în cadrul unei greve declarate de un sindicat.
- 16 Având în vedere diferențele respective, instanța de trimitere are îndoieli privind aspectul dacă se poate considera că exercitarea legitimă a dreptului la grevă al lucrătorilor este inclusă în domeniul de aplicare normal al controlului care trebuie efectuat de angajator. În lumina Hotărârii TUYfly, s-ar putea argumenta că conflictele de muncă fac parte din activitatea normală a angajatorului, care le-ar putea evita prin satisfacerea în mod rezonabil a cerințelor angajaților sau inclusiv prin adoptarea, în perioada de preaviz a grevei, a unor măsuri prin care să se evite anularea zborurilor. Totuși, în prezenta cauză nu este clar ce măsuri concrete ar fi putut să adopte angajatorul pentru a evita anularea zborului sau dacă acesta era obligat să adopte, în conformitate cu Regulamentul nr. 261/2004, vreo măsură admisibilă din punct de vedere legal, precum, de exemplu, aceea de a facilita zboruri cu alte companii aeriene neafectate de grevă.
- 17 Nu este clar nici dacă modalitatea de soluționare a diferendului (prin acceptarea tuturor propunerilor lucrătorilor sau prin concesi reciprocă ale părților) poate fi relevantă atunci când se apreciază dacă greva ar fi putut fi evitată de compania aeriană și, prin urmare, dacă aceasta se consideră sau nu drept „împrejurare excepțională” în sensul articolului 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004.